

RES IUDICATA

Bírák a Társadalmi Tudatosságért Egyesület

2471 Baracska, Széchenyi utca 168.

Adószám: 19290405-2-07 web: www.resiudicata.hu

Email: resiudicataegyesulet@gmail.com

Tel: +36703789089; +36703185875; +36302640629

Kalányostól Raffaelig: 12 ezer ügy, az uniós forrásból született BIIR program és a bírósági vezetés kulisszatitkai. Hogyan lett egy Commodore 64 a mai bírósági digitalizáció előfutára?

A tavaly elkezdett „bíró portrék” sorozatot folytatva, a tanévkezdés margójára, ebben az életinterjúban a Fővárosi Törvényszék legendás oktatási vezetőjével - aki bírósági fogalmazók generációinak a felkészülését segítette a bírói pályára -, a Pesti Központi Kerületi Bíróság egykori fogalmazójával, későbbi igazgatási és oktatási vezetőjével, valamint a Győri Ítéltábla volt kollégiumvezetőjével, dr. Péntek László nyugalmazott bíró kollégánkkal beszélget dr. Hirtling Ibolya, egyesületünk elnökségi tagja.

Szándékaink szerint ez egy sallangmentes történet arról, hogyan lett a papíralapú lajstromokból két elszánt számítógép iránt érdeklődő hobbiójából, majd uniós pénzekből felépített informatikai rendszer, miért buktak el az egységes bírósági adatbázisok a háttérérdekeken, milyen volt

a Fővárosi Büntető Kollégium valódi virágkora, amikor a vezetők még szervezni akartak, nem „csak” ítélezni és ki vezette több bíró generáció oktatását. A visszatekintő beszélgetés feltehetően a hosszabb ideje bíróságon dolgozók számára ismertebb neveket és történeteket idéz fel, de azért reméljük, hogy a fiatalabb korosztály és esetleg a laikus olvasók közül is sokan találnak az interjúban olyan érdekes részeket, amiért nem bányák meg, ha elolvassák!

A pályaválasztás

– Kezdjük a legelején, miért éppen a bíróságot választottad az egyetem elvégzése után?

– Fiú voltam és ez a legkényelmesebb megoldásnak tűnt. Abban az időben ügyvédnek bekerülni nagyon nagy protekcióval lehetett, vagy nagyon, de nagyon-nagyon jó tanulmányi eredménnyel. Jó tanuló voltam ugyan, de nem a legjobb, így úgy gondoltam, hogy a bíróság tökéletes lesz nekem.

– Mikor és hol kezdted meg a tényleges bírósági munkát?

– 1983. március 1-én kezdtem a bíróságon, a tájékoztató irodán, mint mindenki, majd 1983. március 16-tól a Pesti Központi Kerületi Bíróság (PKKB) B. II. csoportjába osztottak be. Ekkor még nem bíróként, hanem bírósági fogalmazóként dolgoztam.

– *Sokan a fogalmazói státusz után bírósági titkárként folytatták. Te átlépted ezt a lépcsőfokot...*

– Nem voltam titkár. Akkoriban a Népköztársaság Elnöki Tanácsa nyáron nem ülésezett, és akik 1985. május 25-én tették le az utolsó szakvizsgájukat, azokat már nem nevezték ki a nyári szünet előtt, így ők egy hónapig titkárok voltak. Én viszont egy héttel korábban, május 18-án tettem le a szakvizsgát, és ezért engem kineveztek, mert még június előtt fel tudták terjeszteni a papírokat. Úgyhogy én 1985. július 1-től egyből bíró lettem. Ebben a rendszerben még csak két része volt a szakvizsgának, de mind a kettőnek volt írásbeli része is. Az egy egészen más rendszer volt.

Kalányostól Raffaelig: 12 000 ügy a PKKB-tól a Győri Ítéltábláig

– *Mennyi időt töltöttél bíróként a PKKB-n, és hogyan összegeznéd a pályafutásodat?*

– Bíróként 1985. július 1-től 1992. június 30-ig voltam a PKKB-n. Az én bírói karrierem lényegében Kalányos Andrástól Raffael József-ig tartott. 1985. július 4-én tárgyaltam először egy magánvádas ügyet: Kalányos András összeveszett a szomszéd nénivel, de együtt távoztak, mert végül sikerült kibékítenem őket. Az utolsó tárgyalásom pedig 2024. február 27-én volt, a sárbogárdi késes ember ügyében. Ez emberölés kísérlete volt és másodfokon a Győri Ítéltáblán tárgyaltuk. A két dátum között eltelt évtizedek alatt minden szinten tárgyaltam, és körülbelül 12.000 ügyet számoltam meg.

– *A PKKB után egy időre elhagytad a tárgyalótermet, és a minisztériumba kerültél. Milyen feladatot kaptál?*

– 1992. július 1-től 1994. december 31-ig az Igazságügyi Minisztériumban (IM) voltam beosztott bíró. Kettő és fél évet töltöttem ott. Az IM-en belül működött az

Igazságszolgáltatási Hivatal, a hivatalvezető Matheidesz Ilona volt. Ez a hivatal tulajdonképpen azt a bírósági igazgatási szervet jelentette, amit most az OBH csinál, csak egyszerűbb volt. Ehhez a hivatalhoz tartozott az oktatás is. A hivatal a minisztériumba beosztott bírákból állt, de akkor még nem pályáztatták ezeket az állásokat, hanem szóltak, hogy jönni kellene és miután én már akkor foglalkoztam számítástechnikával, ezért felkértek. A bírói státuszunk megtartása mellett igazgatási feladatokat láttunk el, és összesen - az irodától a vezetőig - 32-en voltunk.

– *Ez a hivatal mikor és hogyan szűnt meg?*

– 1995-ben mi visszatértünk az ítélkezésbe és Vastagh Pál igazságügyi miniszter szervezte át a rendszert. A hivatalban főosztályvezetőként vizsgáltam dr. Gatter László az akkori Pest Megyei Bíróság elnökének a tevékenységét, vizsgáltam dr. Lukács Zsuzsáét, mint miskolci elnök tevékenységét, Mandák Imrét, aki Komárom-Esztergom Megyei Bíróság elnöke volt. Ezután a Fővárosi Bíróságra kerültem vissza, majd 2017. június 15-től előbb kirendeléssel, majd pályázat elnyerése után a nyugdíjba vonulásomig a Győri Ítéltábla Büntető Kollégiumvezetője lettem. Úgy érzem, hogy a bírósági pályán méltó lezárása volt a Győrben eltöltött 7 év.

A bírósági digitalizáció és a Commodore 64

– *A minisztériumi évek után visszatértél a Fővárosi Bíróságra. Úgy tudni, ekkor már komoly szerepet kapta az informatikai fejlesztésekben...*

– Így van. 1995 januárjában jöttem vissza a bíróságra, ahol én lettem a számítástechnikai osztály vezetője is. A mai BIIR program elődjét akkoriban egyszerűen számítógépes lajstromoknak hívtuk, és DOS-os programok voltak. A PKKB-n és a

Fővárosi Bíróságon ez elkezdte felváltani a kézi lajstromot, bár a Fővárosi Bíróságon eleinte volt némi ellenállás. Annak a rendszernek még BK és PK volt a neve.

– *Honnan eredt ez az informatikai érdeklődésed?*

– Teljesen hobbi volt és a lustaság indukálta. 1986-ban vettem egy Commodore 64 számítógépet, és csináltam rá magamnak egy tárgyalási napló és perkönyv programot. Egyszer összefutottam Hartai Henrikkel a 6-os villamoson – ő volt akkor a Fővárosi Bíróság elnöke – és mondtam neki, hogy én ezzel szeretném csinálni az adminisztrációt. Azt mondta: „Tudod mit, csináld!” Onnantól kezdve a Commodore 64-en adminisztráltam a bírói munkámat. Ha szükséges volt papír alapú kimutatás, akkor kinyomtattam. Én mindig mindent tudtam és soha nem volt hátralékom. Akkor még a tárgyalásokat kitűző program nem volt, azt 1990-ben kezdtük el csinálni.

Az uniós milliárdok és a mai BIIR program születése

– *Hogyan lépett szintet ez a digitalizáció? Hogyan lett a C64-ből országos rendszer?*

– Ez 1988-ban volt, amikor magánszorgalomból néhány bírósági vezetőnek megmutattam hogyan működik a rendszer. Dr. Szigeti Ágnes volt akkor az IM-ben a főosztályvezető és engedélyt adott, hogy vegyünk egy számítógépet a PKKB-ra. De azt nem a Gazdasági Hivatalba helyeztük el, mert velük a számítógép ekkor még ütközőpont volt, szerintük arra való volt, hogy kiszámolják vele a béreket. 1990 táján már megvolt az első 2-3 program és jól működtek. Troszt Béla volt az informatikus, akit alkalmazott a bíróság, ő tudott programozni és én mondtam meg, hogy mire van szükség. Ez nem volt más, mint adatbázis kezelés. Tulajdonképpen ez volt a BIIR elődje. Aztán megjelentek az első szövegszerkesztők is a bíróságon, mert

ítéletet írni is könnyebb volt így. Egyébként ilyen előzmények után kerültem az IM-be. Aztán ennek az informatikai fejlesztésnek híre ment és egymásnak adták tovább az emberek. Ez egy alulról jövő kezdeményezés volt.

Azután - még az Európai Unióba történt belépésünk előtt - volt a PHARE program 2002-ben. Több, mint egymilliárd forintot adtak a magyar bíróságoknak informatikai fejlesztésre. Mivel ez uniós pénz volt, szigorúan el kellett vele számolni, de a projekt egyszer csak teljesen megállt, semmit nem tudtak vele kezdeni. Ekkor keresett meg engem egy Szlankó János nevű üzletember, aki a KFKI egyik leánycégének a vezetője volt. Ők nyerték meg ezt a pályázatot, amibe a hardverbeszerzés és a teljes irodai gépesítés is beletartozott. Ez a fejlesztés a mai BIIR program alapja. Amikor a projekt elakadt, Szlankó úr megjelent nálam, mint a pályázat nyertese. Az IM informatikai főosztályvezetőjétől, Horváth Jánostól hallott rólam, aki korábban államtitkárként vezette az állami informatikát, de a kormányváltás után – amikor Kiss Elemér elment – átkerült az Igazságügyi Minisztériumba. Horváth János hívta fel a figyelmemet arra, hogy van itt egy bíró, aki már működtet egy saját fejlesztésű rendszert. Mondtam nekik, hogy meg lehet csinálni, de csak akkor, ha bevonjuk a debreceni Kovács Lacit is, aki azóta is a bíróságon dolgozik informatikusként. Lacival ketten megszerveztük a szakmai hátteret, a KFKI által finanszírozott csapat leprogramozta és a haszon a cégé volt.

– *Nektek ebből semmi anyagi elismerés nem járt?*

– Nekem annyi volt, hogy volt egy szakértői szerződése, ami alapján kaptam havi 100.000-200.000,- forint szakértői díjat és ebből vettem végül a balatoni vitorláhajómat 2005-ben. De ezt úgy csináltam végig, hogy közben teljes munkaidőben végeztem a rendes bírói

munkámat is. Egyébként, ha ma a BIIR programban megnyomod az F1 billentyűt, ott van kitörölhetetlenül, hogy kik csinálták: Kovács Laci és én. Később a polgári résznél bevontak még kollégákat: Mórocz Emilt és Boda Orsolyát.

Politika, informatikai rendszerek és statisztikák

– *Mi történt a rendszer második ütemével, azzal az üzenetküldő résszel, amit ma is használ a bíróság?*

– Az a fejlesztés megállt, mert az Országos Igazságszolgáltatási Tanács Hivatala (OITH) élén vezetői válság alakult ki. Még az OBH megalakulása előtt ideiglenesen Matheidesz Ilona rövid időre visszatért, és mondta, hogy át kell vennem a projektszervezetnek az irányítását. Amikor ő távozott, jött Handó Tünde és az új rendszer. Ekkor jöttem rá egy fontos dologra: a büntetőeljárást technikailag teljesen fel lehetett volna fűzni egyetlen közös platformra a nyomozástól kezdve az ügyészségen és a bíróságon át a büntetés-végrehajtásig és a bűnügyi nyilvántartóig, de ehhez nem fűződött érdek. Ha egy közös rendszer van, akkor csak egy fejlesztő kapott volna munkát, elaprózva viszont öt különböző helyre kellett a pénz, a Belügyminisztérium kifizette a saját programozóit a nyomozásnál, az ügyészség külön költött, a bíróságon csak úgy, mint az OBH, és a BV is. A civil ügyszakban ugyanez van, bár a büntető és a civil iratok amúgy sem találkoznak, ritka az átfedés. A másik nagy hiba az volt, hogy a rendszert minden apró kivételre egyedileg be akarták kalibrálni. Olyan kivételekre, amik évente egyszer fordulnak elő. Ennek semmi értelme. Nem véletlenül van maximum 999 vádlottra méretezve a rendszer, ha ennél nagyobb az ügy, egyszerűen két számot kell nyitni, duplikálni kell, és összezsákolni a két számot.

– *A büntetőbíróknak sokáig komoly igénye volt arra, hogy rálássatok az ország összes büntetőügyére. A gép naplózza a belépéseket, visszaélés nem történhetne. Miért nem tették ezt elérhetővé?*

– Amikor már kollégiumvezető voltam a Győri Ítéltáblán, az értekezleteken folyamatosan felszólaltam, hogy gyerekek, ez így nem jó, látnunk kell a rendszert! Miért kellene megkeresésekkel nyaggatni egy fehérgyarmati bírót, ha én magam is megnézhetném a lajstromban az adatokat? A bírósági vezetők nem támogatták, hogy a bíró vagy a jegyző a gép előtt ülve azt nézegesse, hogyan áll más bíróság. Tartottak attól, hogy ebből hátrányuk származik. Pedig a jogosultságokat finoman be lehetne állítani, csak hát az szerintük túl nagy macera. Ezt a Győri Ítéltáblán a teljes illetékességi területen megoldottuk, de országosan és intézményesen ez még ma sem működik teljesen. Megjegyzem, hogy az OBH minden adatot az egyes lajstromok szintjén lát. A Kúria ebből a szempontból kivétel. Lenne mit tenni ezen a téren.

Harminckilenc tanfolyam, a balatoni „déli partik” és Siófok

– *Hogyan lettél oktatási felelős?*

– 1995 februárjában odajött hozzám Szabó Sándor, a Fővárosi Bíróság elnöke, és mondta, hogy itt van Soósné Lajos Ilona, aki addig az oktatásfelelős volt, de más beosztást kapott. Így március elsejétől már én vettem át ezt a feladatot azzal a megbízással, hogy szervezzem meg az oktatást, mert a régi formájában nem működött elég hatékonyan. Örültek neki az addig teljesítő kollégák, hogy valaki leveszi ezt a terhet a vállukról. Hozzám tartozott a bírák oktatása és a fogalmazók képzése is. Én tartottam a kapcsolatot az Igazságügyi Minisztérium Oktatási Osztályával, ahol ekkoriban Várhegyi Évi, Csiszár Judit, Tarnai Teri és Gyulai Dezsőné is dolgoztak - utóbbi korábban még a beosztottam is volt a hivatalban – és később te is.

– *Az ország összes kezdő büntető bírójával találkozta?*

– Pontosan. Volt egyfajta beépülésem, mert a kezdő bírói tanfolyamokra már korábban is én jártam ki. 1992 októberétől 2006 októberéig – ami, ha belegondolsz, hatalmas idő – minden kezdő bírói tanfolyamon részt vettem. Ez évente kétszer egy hetet jelentett Pilisszentkereszten, különböző bontásokban. Összesen 39 tanfolyamot csináltam végig: húsz anyagi jogit és tizenkilenc eljárásjogit. Gyakorlatilag az összes kezdő bíróval találkoztam az országban, akiket beiskoláztak. A Fővárosi Bíróságon ehhez jött még pluszban a helyi képzés, ahol a polgári bírókat is megismertem. Korábban voltam csoportvezető-helyettes, majd 1991-től elnöki bíró lettem a PKKB-n, így még a jegyzők jelentős részét is ismertem.

– *A közös múltunkhoz hozzátartoznak a legendás balatoni találkozók is. Hogyan költözött le a képzés a Balaton déli partjára?*

– Nem volt sok ilyen alkalom, mindössze kettő vagy három, de azok meghatározóak voltak. Az első teljesen spontán alakult ki. Ezekről a képek még ma is itt vannak a balatoni nyaralómban. Emlékszem, hogy valaki izgatottan úszott a vitorlás hajótól a part felé a Balatonban, a büntetésre a csónakázás miatt, mert nem volt nála fehér fény és csáklya. Gatter László elnöksége alatt történt, 2004 májusban tartottam egy előadást a bírósági ügyviteli szabályzatról (Büsz.). Olyan borzalmas meleg volt, hogy Kelemen Kata – aki most már a PKKB csoportvezető-helyettes bírója – megjegyezte: „Olyan meleg van itt!”. Mondtam neki, hogy igaza van, és a szünetben teszünk valamit. 11 órakor elcsattogtam az elnökhöz, és mondtam neki: „Figyelj, a következő képzést a Balatonon tartanánk meg.” Azt mondta: „Jó, menjetek, de tanuljatok!”

– *És tényleg leköltöztették a fogalmazói tanuló csoportot?*

– Ebéd után visszamentem a terembe, és bejelentettem: a következő alkalommal a balatoni vasútállomásnál találkozunk, a vonat 10 órakor jön és 13 óráig tart a képzés, utána lehet fürödni. Kértem Gattertől ötezer forintot paprikás krumpli alapanyagra – mondta, hogy hozzak róla számlát. Hétfőn korábban lementem, Nagy Gábor Bálint pedig lehozott autóval négy embert, a többiek vonattal jöttek. 10 órára be voltak készítve a székek a telken, háttal a Balatonnak. Csak ketten ültünk szemben a vízzel, én, mert én oktattam, és Belovai Heni. Heninek már megvolt a Büsz-vizsgája, de fogalmazó képzésre kellett járnia, úgyhogy kiadtam neki, hogy pucolja a krumplit és kavargassa az ebédet. Lement a kimért idő, jöttek a kérdések, közben készült a paprikás krumpli. Ebéd után, aki nem hozott fürdőruhát, az elment a 15 órás vonattal, mi pedig, akik autóval voltunk, ott maradtunk. Kata szörfözött, valaki csónakázni akart, végül heten maradtunk. Ezután kimentünk még egy körre a vitorlással.

– *Siófokhoz és az ottani bírósághoz később is erős szálak kötöttek. Ez hogyan alakult ki?*

– A Siófoki Járásbíróság portása szintén Péntek László, de csak névrokonom. Amikor a gyerekek születtek, a feleségem, Zsuzsi itt volt velük a Balatonon. Isti hároméves volt, Andris még kicsi, így májustól szeptemberig gyakorlatilag itt laktunk a Balatonon. Én pedig azt csináltam, hogy az 5 órás hajnali vonattal felmentem Pestre tárgyalni, délután visszajöttem, másnap itt lent dolgoztam. Akkoriban ezt még meg lehetett oldani, remekül működött. Csak néha elfogyott otthon a hivatalos bírósági értesítő nyomtatvány, ilyenkor biciklire pattantam, bementem a siófoki bíróságra, megkerestem az elnököt, Kovacsics Istvánt és kértem tőle nyomtatványt. Minthogy

többször jártam be, megismertem az itt dolgozó kollégákat. Egy részükkel szakvizsgákon is találkoztam. Amikor a minisztériumban dolgoztam én kértem, hogy az irodák gépesítésére szerezzünk be pilot projekt keretében számítógépeket a siófoki és a keszthelyi bíróságokra, mert azokat könnyen elértem.

– *Említetted a vezetői ellenőrzést. Ez hogyan csapódott le a gyakorlatban?*

– Abban az időben amikor Frech Ágnes mellett voltam kollégiumvezető-helyettes a Fővárosi Bíróságon rendszeresen tartottunk tanácselnöki értekezleteket, és beszéltünk sok mindenről. Ági egyszer megjegyezte a kollégáknak: „Hát gyerekek, tudjátok, hogy ellenőrizve vagytok, mert a Péntek Laci minden nap nézi a lajstromot!” Mire Masszi Katalin rávágta: „Nem minden nap, minden órában!” Persze ez túlzás volt, de tény, hogy pontosan tudtam, kinek mennyi ügye van, és ki hogyan áll. Amit sokan nem értettek, az a régi PKKB B. II-es csoport módszere volt, egy nagy lepedő, amit Bodor Tibor csoportvezető húzogatótt sokáig kézzel. Később ez mindegyik lajstromprogramba bekerült, mert egy vezetőnek látnia kell egyetlen lapon az összes folyamatban lévő ügyet, mert így azonnal kiszűrja, hol van a probléma. Ha mindenkinek sok ügye van, akkor rendszerszintű a baj. De ha csak egyvalakinek sok az ügye, akkor a probléma egyedi. A mai bírósági vezetők legnagyobb tévedése az, hogy azt gondolják magukról: nekik kell a legjobb bírónak lenniük. Pedig egy vezetőnek nem a legjobb bírónak, hanem a legjobb szervezőnek kell lennie. Ez az, ami ma szerintem annyira hiányzik a bíróságokról. A másik probléma, hogy ma már bárkiből lehet bíró, nem volt rossz dolog a külön bírói-ügyészi szakvizsga. Számos olyan kolléga van, aki kívülről jött, a kezdeti időszakban nagy segítséget tud nyújtani a szocializáció. Ha nem a bíróságon szocializálódik, akkor ez nincs meg. Ma már háttérbe szorulnak a saját nevelésű titkárok, a kívülről jötteknek több pontjuk van, nem biztos, hogy jó ez a

pontrendszer. Ha komolyan vesszük, hogy a bírói hivatásba bele kell nevelődni, akkor az nem a bírói kinevezéssel kezdődik, hanem előtte már fogalmazóként, titkárként. Szerintem további probléma - tisztelet a kivételnek -, hogy a nem jogi beosztásban dolgozók kevésbé megbecsültek, ami nemcsak az anyagiakat jelenti, hanem az erkölcsi megbecsülés hiányát is.